

בכל מקרה, עיוורת לחסרונות עיסתי כשם שרק הטבחית שמעל הקדרה יכולה להיות - החלטתי לקראת סיום הכתיבה לבקש מכמה נשים פיקחות לקרוא את החומר מתחילתו ולשלוח לי את הערותיהן עליו. ההערות החכימו אותי רבות. כך התגלה לי, לדוגמה, שחני גיבורת סיפורנו, זומה מאוד לרוחמי, גיבורת הספר 'חומות של נייר' שיצא לאור לפני כארבע שנים. אי לכך ובהתאם לזאת, כאשר עברתי על 'אחד מאלף' כדי להכינו לדפוס, עברה דמותה של חני שינוי יסודי, שעזר לה, כך אני מקווה, להתנתק מן הצל שליווה אותה לאורך הכתיבה.

אולם, עד כמה שאני כשירה לקבוע, צמח ועלעל אינם בני דמותם של איסטרק ודילידאן. ולו רק מפני שאיסטרק ודילידאן הינם אנשים בוגרים היוצרים לעצמם דרך חדשה על פי תפיסת עולמם, ואילו צמח ועלעל הינם תוצאות ישירות של החינוך אותו קיבלו.

למה שאני לא חזרה לחזור הביתה?

עלעל קיבל את מה שמחוסר הגדרה אחרת אין לנו ברירה אלא לכנות 'חינוך טוב', וכאחד שקיבל חינוך שכזה הוא מציב את מטרותיו הרוחניות לפני עניינים נחותים כמו רגשות או צרכים אישיים. ואם - על פי חינוכו ואמונתו - תפקידו הוא להשלים את עצמו ולמצות את יכולותיו, הוא מוכן לעשות זאת מבלי להרהר באנשים שבורי הלב שהותיר מאחוריו. מציאות זו לכשהיא עומדת בפני עצמה אינה גרועה, להיפך, מסירות נפש הינה מעלה הראויה לכל שבח. אלא שלעיתים (כשם שאומרת הגמרא על הפרסים) גם אנשים בעלי מעלות עליונות כמו קדושה הינם 'קדושים ומוכנים לגיהנום'. ורק כאשר מאחורי מסירות הנפש עומדת תפיסת חיים נכונה ומזוקקת, כמו זו שהועברה אלינו מדור לדור על ידי גדולי ישראל - יש טעם ותכלית במאמץ ובהקרה.

למה גם סיפור זה, וגם סיפורי אחרים שאך להאוקליס בכל איני לקולות וצולנים לוצרים? האם אי אפשר לכתוב סיפור טוב האתרחש כאן ועכשיו? ובניסוח שונה במקצת - האם אי אפשר היה להעביר את המסר של אחד מאלף גם באי ריבוליים ולמנויות להעופות?

אחת השאלות המסקרנות ביותר הנוגעות לכתיבה הינה - מפני מה אנשים אוהבים לקרוא? מה גורם להם להקדיש תשומת לב ולהגיע לפעמים עד דמעות על גורלם של יצורים שלא היו ולא נבראו? ולשם מה הם עוזבים את חייהם המציאותיים כדי לעסוק בחיים עשויי נייר? זו שאלה מסקרנת, שניתנו לה תשובות רבות.

אחת מהן גורסת, שאנשים רוצים למצוא בספרים קווי דמיון למציאות חייהם ולראות שהסוגיות שמעסיקות אותן הינן סוגיות משמעותיות הקיימות גם אצל אנשים אחרים. תשובה אחרת טוענת, שאנשים קוראים ספרים כיוון שהם רוצים להתנתק מקשיי הימים שלהם, לקחת פסק זמן, להתרחק קצת, ואז לחזור אל חיי המעשה בכוחות מחודשים.

וכיוון שבתור קוראת תמיד הרגשתי שדווקא סיפורים שאינם עוסקים במציאות הדומה או זהה למציאות חיי הם אלו שמעניקים לי חווית קריאה מוצלחת יותר, הרי שרק טבעי היה, שכסופת האנסה לעשות אותו דבר עבור קוראיי - מחד: להפגיש אותם עם אנשים כמותם, העוסקים באותן סוגיות משמעותיות. ומאידך, להעניק להם פסק זמן חוויתי שיאפשר להם להתנתק מעט מן המציאות היומיומית ולחזור אליה רעננים יותר.

*את האוהב לאביו היה לותר
לכרות אצלו את הארבע?*

סופרות נתקלות לעיתים קרובות בשאלות השקפתיות והלכתיות מורכבות ויוצאות שהתשובה עליהן אינה מובנת מאליה. ובכל פעם כאשר אני נתקלת בשאלה כזו, אני משתדלת להעביר את

השאלה הלאה, כדי להעניק לקוראים יחד עם חווית הקריאה של סיפור אמין ומבוסס, גם תפיסת עולם נכונה לגבי השאלה המוצגת. בנוגע לשאלה שלנו 'האם מותר היה לבדיל לכרות לעצמו אצבע' היו הדברים עדינים יותר. כדי לפסוק בשאלה כזו יש לדעת מהם הסיכויים שכריתת האצבע אכן תביא תועלת (ואז, ודאי שראוי ונכון לעשות זאת, אף שלדעת הרדב"ז איננו מחוייב בזה מעיקר הדין, דיון דומה נמצא בתרומת כליה כבד וכדומה), והאם זו אינה פעולת 'יאוש חסרת סיכוי ומיותרת.

כיוון שקנה המידה של השאלה הזו אכן אינו קל לפסיקה ומשתנה מאירוע לאירוע, החלטתי בכוונה לתחילה להבהיר כי בדיל עשה את הדברים מבלי לברר את העניין בצורה מסודרת ושקולה.

את לי את הכי אוהבת בסיפור?

בניגוד לספרים אחרים שלי, שם מעולם לא הצלחתי לענות על השאלה בצורה ברורה, כאן נראה שהתשובה חד משמעית: צמח הוא הגיבור הברור ומועדף של הסיפור הזה... ואלמלא היה צמח רק דמות בדינית, היה זה המקום לאחל לו ולהוריו שיזכו לגדל אותו בנחת, לתורה לחופה ולמעשים טובים.

תגובות נוספות בקצרה:

"... התפעלנו מהחדות של המסרים, לצד העוסק של רגשות אנושיים מגוונים שנפרשו למולנו, מרגישים שהסופרת מכירה בכוח של המילה הכתובה עשי חיל תמיד!"
מרים מירושלים

"... אין דבר יותר מדהים מלגלות בספר עיתוני נסתב על חיי - על מאבקים שבלב ונסינות של עכשיו..."
אלמונית

"שמחנו שהשכלת לנתב את הסיפור בצורה כזו שפטרה את האיום הקיומי על חיי צמח (שהרי לאחר מתן הזריקה הוא נועד לחיים קצרים בלבד) והגעת לסוף נחמד שהותיר אותנו עם טעם של עוד וסקרנות טבעית: מה קרה עם קוסטאס ומה עם הילדים האחרים?"

שרית פ.

"במיוחד נהניתי מקצב המתח בספר: מצד אחד, כל הזמן היו שאלות לא פתורות חדשות ומצבים מדאיגים באופן שהעלילה התקדמה בקצב מהיר, מצד שני, בשום אופן לא היה זה מתח צובט לבבות וסוחט אנרגיות, כזה שגורם לך לשאול את עצמך האם היה כדאי לקרוא את הפרק."

ה. בית שמש

"הסיפור היה אחד ממיליון, ולא רק אחד מאלף!!! כל הדמויות היו אהבות עלי, כולל עלעל וקוסטאס, שהיו דמויות שנויות במחלוקת, כולן היו אנושיות ונגועות ללב אהבתי את העולם שיצרת והצטערתי שזה רק ספר אחד, ולא חלק ראשון מסדרה."

לאה ג.

"הסיפור הזה עלה פעמים רבות לדיון בשיחותיי עם ידידותי, ותמיד מזויות ראייה מפרגנת. נהנינו לנתח את הדמויות, לקרוא את המילים שבין השורות ולנסות 'לצפות את העתיד'. המסרים בו היו נהדרים והוחדרו בדרך נפלאה. מצפים לסיפור נוסף!"

י.מ. מחיפה